

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused kui kõige alus

Mari-Liisa Parder
TÜ eetikakeskus
11.03.2011

TARTU ÜLIKOOL

Mis on väärtused?

- Sõnast “*valere*” – ladina keeles “väärt olema”
- Kitsamas tähenduses on vastandiks halb või antiväärtus; laiemas tähenduses on vastandiks fakt
- Väärtuslik tähendab, et midagi on väärt omada, saada või teha

TARTU ÜLIKOOL

Shalom Schwartz ja Wolfgang Bilsky (1987, 1990)

Väärtused

- 1) Sisaldavad uskumusi
- 2) Sisaldavad püüeldavaid seisundeid või käitumisi
- 3) On konkreetsete situatsioonide ülesed
- 4) Juhivad valikuid või käitumise ja olukordade hindamist
- 5) On reastatavad vastavalt suhtelisele tähtsusele

TARTU ÜLIKOOL

Väärtuste jagunemine

- Seesmised – kui hüve või seisundit soovitakse tema pärast (ilu, õnn, heaolu, armastus)
- Instrumentaalsed – kui midagi soovitakse kui vahendit millegi muu jaoks (raha, ravim)
- Kombineeritud väärtused – mis võivad olla head iseenesest, aga ka vahendina

TARTU ÜLIKOOL

Väärtuste tüübid

- 1) Bioloogilis-füüsilised (elu, tervis, keskkond jt)
- 2) Sotsiaalsed-poliitilised (vabadus, õiglus, sallivus, kultuuriline mitmekesisus, patriotism, demokraatia jt)
- 3) Moraalsed väärtused (Ausus, hoolivus, headus, töökus jt)
- 4) Esteetilised väärtused (ilu, kunst jt)

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused kui vourused

Vourused on iseloomutäiused, sisseharjutatud käitumiskaldvused, mille tulemuseks on harjumuspärased teod

- 1) Moraalsed vourused on näiteks ausus, heasoovlikkus, sallivus, mittepahatahtlikkus, õiglus, kohusetundlikkus, tänulikkus jne
- 2) Mittemoraalsed vourused on näiteks loovus, ettevõtlikkus, vaprus, optimism, ratsionaalsus, enesekontroll, kannatlikkus, visadus, töökus, musikaalsus, puhtus, teravmeelsus jne

TARTU ÜLIKOO

Väärtused ja pluralistlik ühiskond

- Pluralismi järgi ei ole ükski väärtus absoluutne
- Seega ei saa me paika panna, milline väärtus on kõige tähtsam
- Meie jaoks on palju objektiivseid väärtusi, ent millist objektiivset väärtust me kaitseme nende konflikti sattumisel, sõltub kontekstist

TARTU ÜLIKOO

Eestlaste väärtused

- Esineb lõhe: mida peetakse heaks ja millest tegelikult juhindutakse
- Individuaalsed väärtused ja kollektiivsed väärtused
- Egoism, hoolimise puudumine
- Inimväärikus
- Kõigi inimeste võrdsus

TARTU ÜLIKOO

Kas kool saab olla parem kui ühiskond?

- Jah, peab olema parem, sest kool kujundab homset ühiskonda.
- Ei saa olla parem, sest kool on osa tänasest ühiskonnast.
 - Õpetajate väärtused
 - Ühiskonna ootused.

TARTU ÜLIKOO

HTM-i riiklik programm “Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013”

- Ühiskond
Väärtusprogrammi sihtiks on terve ühiskonna väärtusarendusele kaasa aitamine.
- Kool
Väärtusarenduse teravik kasvaval põlvkonnal – toetatakse laste ja noorte väärtuskasvatust nii formaalses hariduses kui ka väljaspool, kaasates sellesse avaliku, era- ja kolmanda sektori.

TARTU ÜLIKOO

Üldhariduskoolide õppekavas deklareeritud alusväärtused

- Hariduses toetatakse võrdsel määral õpilase vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.
- Kool kujundab väärtushoiakuid ja -hinnanguid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoomimise aluseks.

TARTU ÜLIKOO

Kool kui iseloomu kujundaja

- Väärtuskasvatus koolis on paratamatu, pole võimalik lihtsalt edastada teadmisi.
- Õpilaste väärtushinnanguid mõjutab terve koolikultuur, kõik, mida õpilane koolis kogeb.
- Väärtushinnangute kujundamisel ei saa õpilast võtta kui objekti, vaid ta peab olema subjektiks.

TARTU ÜLIKOOL

Väärtuskasvatus peaks

- 1) Õpetama enda ja teiste väärtusi märkama ja ära tundma
- 2) Suunama reflekteerima väärtuste üle
- 3) Võimaldama voorusi praktiseerida
- 4) Olema peegliks, andma tagasisidet

TARTU ÜLIKOOL

Õppekava üldväärtused

- Moraalsed väärtused (ausus, hoolivus, õiglus, inimväärikus, lugupidamine iseenda ja teiste vastu)
- Sotsiaalsed väärtused (vabadus, demokraatia, õiglus, solidaarsus, vastutus, rahvuslus, emakeel, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, sooline võrdõiguslikkus)

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Kuidas kehaline kasvatus võimaldab väärtustega tegelemist?
 - Hoiakute, vaadete rakendamine
 - Väärtuste üle arutlemine

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Kehaline kasvatus kui vaimse õpikoormuse tasakaalustaja
 - Kas kehaline kasvatus peaks olema abimees või üks komponent tervikliku isiksuse kasvatamises?

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Mida kehalises kasvatuses väärtustatakse?
 - Füüsiline vorm

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Mida kehalises kasvatuses väärtustatakse?
 - Võistlemine
 - Oskus spordialadega tegeleda

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Mida kehalises kasvatuses väärtustatakse?
 - Enese keha tundmaõppimine

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Mida kehalises kasvatuses väärtustatakse?
 - Esteetilised väärtused, liigutuste ilu

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Mida kehalises kasvatuses väärtustatakse?
 - Sallivuse ja erinevuste respektseerimine

TARTU ÜLIKOOL

Väärtused ja kehaline kasvatus

- Reeglid ja neile allumine VS liikumisrõõm ja loovus?

TARTU ÜLIKOOL

Lisainformatsioon

- www.eetika.ee
- Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis
- Väärtused, iseloom ja kool: väärtuskasvatuse lugemik

TARTU ÜLIKOOL

- Täna tähelepanu eest!